

Sygn. akt: I ACa 459/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2014r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Alicja Myszkowska
Sędziowie:	SA Tomasz Szabelski SA Joanna Walentkiewicz - Witkowska (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Grażyna Michalska

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2014r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. K. (1)**

przeciwko **(...) Spółce Akcyjnej**
z siedzibą w W.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 8 lutego 2013r. sygn. akt I C 869/12

I. z apelacji strony pozwanej zmienia zaskarżony wyrok w punktach 1,3,5 w ten tylko sposób, że:

-w punkcie pierwszym zadośćuczynienie zasądzone na rzecz powoda A. K. (1) obniża z kwoty 60.000 złotych do kwoty 45.000 (czterdzieści pięć tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 17 marca 2012r., oddalając powództwo w pozostałej części;

-w punkcie trzecim, podlegającą ściągnięciu od strony pozwanej kwotę 3.000 złotych obniża do kwoty 2.250 złotych (dwa tysiące dwieście pięćdziesiąt złotych);

-punktowi piątemu nadaje brzmienie: „zasądza od A. K. (1) na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 1.118,12 złotych (jeden tysiąc sto osiemnaście złotych dwanaście groszy) tytułem kosztów procesu”;

II. oddala apelację powoda w całości, a apelację strony pozwanej

w pozostałej części;

III . zasądza od A. K. (1) na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 2.100 (dwa tysiące sto) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 459/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 8 lutego 2013 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I C 869/12 Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim:

1. zasądził od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powoda A. K. (1) kwotę 60.000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 17 marca 2012 r. do dnia zapłaty;
2. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;
3. nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim kwotę 3.000 zł tytułem opłaty sądowej od uwzględnionej części powództwa;
4. nie obciążył powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi od oddalonej części powództwa;
5. zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu.

Rozstrzygnięcie to Sąd oparł na ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych, których najistotniejsze elementy przedstawiają się następująco:

W dniu 28 września 2003 r. w miejscowości R., kierujący samochodem osobowym marki P. nr rej. (...) R. W., będąc w stanie nietrzeźwości, w wyniku nadmiernej prędkości utracił kontrolę nad pojazdem w następstwie czego zjechał z drogi i uderzył w drzewo. W następstwie tego wypadku śmierć poniosła między innymi A. K. (2) – córka powoda.

Wobec śmierci sprawcy wypadku postępowanie karne zostało umorzone.

Pojazd sprawcy wypadku posiadał obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w towarzystwie ubezpieczeniowym pozwanego.

Powód reprezentowany przez (...) S.A. w L. zgłosił swoje roszczenie o wypłatę 120.000 zł tytułem zadośćuczynienia. Pozwany pismem z dnia 16 marca 2012 r. odmówił wypłaty, uzasadniając to brakiem podstawy prawnej do spełnienia świadczenia.

Powód, jako ojciec zmarłej A. K. (2) bardzo przeżył jej śmierć. A. miała w chwili śmierci 23 lata. Mieszkała razem z ojcem, pomagała powodowi w pracach domowych – przygotowywała posiłki, sprzątała mieszkanie. Wspomnienia o córce wracają przy okazji świąt, urodzin, imienin i innych uroczystości rodzinnych. Zmarła była samotnie wychowywana przez powoda od czasu jego rozwodu z żoną, dlatego było mu tym ciężej. W następstwie śmierci córki powód schudł, do połowy października 2003 r. nie pracował zawodowo, przebywał w domu, gdyż nie był w stanie pracować z ludźmi. W wyniku śmierci córki nastąpił rozkład więzi towarzyskich, zawodowych i nasilenie objawów choroby dermatologicznej – łuszczyca.

U powoda doszło do długotrwałego pogorszenia stanu psychicznego, znaczących cierpień psychicznych pod postacią zaburzeń adaptacyjnych (m.in. nie był w stanie pracować), symptomów stresu pourazowego, które trwały przez około rok od śmierci A. K. (2), niektóre utrzymywały się dłużej, niektóre krócej. Następstwami, jakie w zakresie życia zawodowego, rodzinnego i społecznego spowodowała śmierć córki u powoda były m.in. długotrwałe zaburzenia w kontaktach z otoczeniem, reakcja depresyjna, zaburzenia behawioralne. Zaburzenia, które pojawiły się u powoda po śmierci córki nie wymagają obecnie prowadzenia terapii psychologicznej lub leczenia psychiatrycznego.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji zważył, iż w świetle art. 34 ust. 1 i art. 35 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, ubezpieczenie obowiązkowe od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych obejmuje także szkody, których następstwem jest śmierć danej osoby. Z kolei śmierć osoby najbliższej może prowadzić do naruszenia dobra osobistego, jakim jest więź rodzinna i dawać tym samym prawo do żądania zasądzenia zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w sprawie nie znajduje zastosowania przepis art. 446 § 4 k.c., obowiązujący od dnia 3 sierpnia 2008 r. i dotyczący zdarzeń zaistniałych po tym dniu.

W niniejszej sprawie śmierć córki powoda nastąpiła przed dniem 3 sierpnia 2008 r., niemniej jednak nie wyklucza to zasądzenia zadośćuczynienia na rzecz powoda na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. Zdaniem Sądu taką możliwość potwierdziła nowo kształtująca się linia orzecznictwa Sądu Najwyższego, którego obszerną analizę Sąd zaprezentował w uzasadnieniu.

Odnosząc się do kwestii wysokości zadośćuczynienia Sąd wskazał, że na skutek śmierci córki zerwaniu uległa więź łącząca rodzinę - do chwili śmierci A. K. (2) rodzina funkcjonowała prawidłowo, darzyła się wzajemnym szacunkiem i zaufaniem. Śmierć A. spowodowała ból, cierpienie, poczucie krzywdy, osamotnienia, opuszczenia i złości u powoda. Sąd biorąc pod uwagę ustalenia, dotyczące następstw związanych ze śmiercią córki, opinię psychologiczną, a nadto czas jaki upłynął od momentu wypadku, aktualny stan zdrowia i jakość funkcjonowania powoda w społeczeństwie ocenił, że adekwatną kwotą zadośćuczynienia jest kwota 60.000 zł. W pozostałym natomiast zakresie powództwo zostało oddalone jako wygórowane. Odsetki ustawowe Sąd zasądził od dnia 17 marca 2012 roku – od dnia następnego po odmowie uczynienia zadość żądaniom powoda zgłoszonym w toku postępowania likwidacyjnego.

Apelacje od powyższego wyroku złożyły obie strony.

Strona pozwana zaskarżyła wyrok w części obejmującej pkt 1, tj. zasądzającej od (...) S.A. na rzecz A. K. (1) kwotę 60.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 17 marca 2012 r. do dnia zapłaty oraz w pkt.3 – nakazującym ściąganie od (...) S.A. kwoty 3.000 zł. W apelacji pozwany sformułował następujące zarzuty:

1. naruszenie prawa materialnego, tj. przepisu art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. przez przyjęcie, że powodowi przysługuje zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dóbr osobistych – więzi rodzinnych i prawa do życia rodzinnego;
  2. naruszenie prawa materialnego, tj. przepisu art. 481 k.c. poprzez ustalenie, że terminem wymagalności świadczenia z tytułu odsetek ustawowych jest dzień 17 marca 2012 r.;
  3. naruszenie prawa materialnego, tj. przepisu art. 362 k.c. poprzez jego niezastosowanie i tym bardziej przyjęcie, że poszkodowana A. K. (2) nie przyczyniła się do powstania szkody;
  4. naruszenie przepisów postępowania, tj.:
- art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie przez Sąd oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego w sposób dowolny, bez jego wszechstronnego rozważenia w oparciu o zasady logiki i doświadczenia życiowego oraz poprzez dokonanie ustaleń sprzecznych z treścią zebranego materiału dowodowego i określenie zasadności oraz wysokości zadośćuczynienia z pominięciem sytuacji osobistej powoda, relacji ze zmarłą i wpływu zdarzenia na stan psychofizyczny powoda;

- obrazę art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie przyczyn, dla których Sąd nie uwzględnił zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przyczynienia i tym samym przyjęcie, że poszkodowana nie przyczyniła się do powstania szkody.

Pozwany wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w zaskarżonej części;

- zmianę postanowienia o kosztach procesu i orzeczenie o kosztach z uwzględnieniem wyniku postępowania apelacyjnego;
- zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego;
- dopuszczenie na podstawie art. 381 k.p.c. dowodu z dokumentu w postaci wyroku Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 28 grudnia 2012 r. w sprawie I C 1239/12 na okoliczność przyczynienia się poszkodowanej do powstania szkody.

W uzasadnieniu środka odwoławczego pozwany zakwestionował co do zasady możliwość uwzględnienia powództwa na podstawie przepisów, dotyczących ochrony dóbr osobistych – skoro art. 446 k.c. w brzmieniu obowiązującym do 2 sierpnia 2008 roku nie przewidywał zadośćuczynienia dla najbliższych osoby, która zmarła wskutek uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia to nie jest możliwe zasądzenie zadośćuczynienia na podstawie art. 448 w zw. z art. 23 i 24 k.c. Apelujący wskazał dalej, że poszkodowana decydując się na jazdę samochodem z osobą nietrzeźwą przyczyniła się do powstania szkody co najmniej w 50%. Na poparcie tej tezy pozwany załączył wyrok Sądu Rejonowego w sprawie, dotyczącej roszczeń osoby, której dziecko poniosło śmierć na skutek tego samego zdarzenia. Apelujący wskazał nadto, że terminem wymagalności odsetek powinien być dzień następny po dniu wyrokowania, w przeciwnym razie dochodzi do nieuzasadnionego wzbogacenia powoda.

W złożonej przez siebie apelacji powód zaskarżył wyrok w części oddalającej powództwo, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c. polegającą na przyjęciu, iż zadośćuczynienie na rzecz powoda na poziomie 60.000 zł jest w okolicznościach faktycznych adekwatne do krzywdy jaką wywołała śmierć córki.

Podnosząc ten zarzut powód wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda dalszej kwoty 60.000 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 17 marca 2012 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia zgodnie z art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c.;
- zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powoda pozwany wniósł o jej oddalenie w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny dodatkowo ustalił :

W organizmie kierowcy pojazdu R. W. badaniem metodą chromatografii gazowej oznaczono we krwi 1,7 promille , a w moczu 1,9 promille alkoholu etylowego , natomiast metodą enzymatyczną (ADH) oznaczono we krwi 1,6 promille, w moczu 2,0 promille alkoholu. (opinia z sądowno-lekarskiej sekcji zwłok w sprawie Ds.4074/03 k- 174-177).

W dniu 27 września 2003 roku A. K. (2) pojechała razem z koleżankami na dyskotekę do M., nigdy wcześniej tam nie była. Po kilkunastu minutach nie podobało się im i chciały pojechać do P. . Któryś z kolegów powiedział , że za chwilę ktoś znajomy będzie jechał do P. , dziewczyny nie znały kierowcy. W trakcie jazdy koleżanka A. K. (2), która także poniosła śmierć w wypadku , napisała sms do kolegi, z którego wynikało, że kierowca jest pijany, pobity, jedzie po kolegów, bo miał z kimś sprzeczkę na dyskotekę, jedzie 120 km/h, jest zdenerwowany. (zeznania świadka A. K. (3) - protokół rozprawy z dnia 25 stycznia 2013 roku 00:02:11-00:07:50 k- 95, dokładna treść sms k-173 akt).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługiwała na uwzględnienie w żadnej części i podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c., natomiast z apelacji strony pozwanej Sąd Apelacyjny uwzględnił zarzut przyczynienia, co musiało skutkować zmianą

zaskarżonego wyroku w zakresie wysokości zadośćuczynienia (art. 386 § 1 k.p.c.) , natomiast w pozostałej części także apelacja strony pozwanej nie zasługiwała na uwzględnienie (art. 385 k.p.c.)

W pierwszej kolejności należy rozważyć zarzuty zawarte w apelacji strony pozwanej.

Najdalej idący jest zarzut dotyczący co do zasady możliwości udzielenia ochrony prawnej powodowi w oparciu o przepisy dotyczące ochrony dóbr osobistych, przy uznaniu istnienia dobra osobistego pod postacią więzi rodzinnych.

Uznanie roszczeń powoda za usprawiedliwione co do zasady przez Sąd pierwszej instancji jest trafne. Art. 446 § 4 k.c. zezwala obecnie na uzyskanie zadośćuczynienia od osoby odpowiedzialnej za śmierć osoby bliskiej bez potrzeby wykazywania jakichkolwiek dodatkowych przesłanek, poza wymienionymi w tym przepisie (...). Można zatem przyjąć, że art. 446 § 4 w relacji do art. 448 k.c. poszerzył możliwość uzyskania zadośćuczynienia, co ma także znaczenie dla rozmiarów przyznawanego zadośćuczynienia. Wprowadzenie art. 446 § 4 k.c. nie powinno być natomiast rozumiane w ten sposób, że w dotychczasowym stanie prawnym art. 448 k.c. nie mógł stanowić podstawy przyznania zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej. Takie stwierdzenie oznaczałoby, że chwila, w której zaszło zdarzenie będące źródłem szkody, decydująca - zgodnie z wyborem ustawodawcy - o możliwości zastosowania art. 446 § 4 k.c., rozstrzygałaby definitywnie o istnieniu lub braku istnienia uprawnienia do uzyskania zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią osoby bliskiej, bez względu na rodzaj tej krzywdy. Prowadziłoby to do radykalnego zróżnicowania sytuacji osób, które doznały krzywdy o podobnym charakterze, nawet w krótkich odstępach czasu, co jest trudne do zaakceptowania.

Z ugruntowanego orzecznictwa, obejmującego zarówno uchwały, jak i wyroki wydane w sprawach, w których bezpośrednio pozywano ubezpieczycieli zobowiązanych do odszkodowania w związku ze zdarzeniem objętym umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, wynika, że Sąd Najwyższy pośrednio, lecz bez wątpliwości i konsekwentnie uznawał, iż umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów obejmuje także zadośćuczynienie za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c

Na treść rozstrzygnięcia w tym zakresie nie wpływa błędne powołanie w uzasadnieniu wyroku przepisów ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczeń Komunikacyjnych, (Dz. U. Nr 124 z 2003 r. poz. 1152 ze zm.), która nie obowiązywała w dacie wypadku. W tym miejscu należy tylko zaznaczyć, iż ostatnio powołana ustawa znajdzie zastosowanie przy określeniu terminu likwidacji szkody i w konsekwencji biegu odsetek, a to z racji wszczęcia postępowania likwidacyjnego dopiero w 2010 r. Natomiast prawidłowe wskazanie podstawy prawnej odpowiedzialności pozwanego, oprócz powołanych art. 822 k.c. i art. 436 § 1 w zw. z art. 435 k.c., winno obejmować § 10 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (Dz. U. Nr 26, poz. 310 ze zm.). W myśl § 10 ust. 1 rozporządzenia, z ubezpieczenia OC przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem są zobowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Jak stanowił § 10 ust. 4 rozporządzenia odszkodowanie było ustalane i wypłacane w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem, najwyżej jednak do ustalonej w umowie sumy gwarancyjnej.

Odwołując się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r., wydanej w sprawie III CZP 67/12 należy wskazać, że przepis § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c.

(OSNC 2013/4/45, Biul.SN 2012/11/7)

Korygując jedynie we wskazanym zakresie podstawę prawną odpowiedzialności uznać należało, iż Sąd prawidłowo zastosował przepisy art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c. jako podstawę roszczeń powoda. Pogląd o dopuszczalności zastosowania powołanych przepisów w przypadku roszczeń o zadośćuczynienie za śmierć osoby najbliższej wskutek popełnienia czynu niedozwolonego i uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia przed dniem 3 sierpnia 2008 r., tj. dniem, kiedy zaczął obowiązywać art. 446 § 4 k.c., należy uznać obecnie za ugruntowany w orzecznictwie (uchwała SN z dnia 22 października 2010 r., III CZP 76/10, LEX nr 604152; uchwała SN z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 32/11, OSNC z 2012 r., z. 1, poz. 10; por. uchwała SN z dnia 20 grudnia 2012 r., III CZP 93/12, Biul. SN z 2012 r., z. 12, s. 11; por. wyrok SN z dnia 14 stycznia 2010 r., IV CSK 307/09, OSNCZD z 2010 r., z. 3, poz. 91; wyrok SN z dnia 11 maja 2011 r., I CSK 621/10, LEX nr 848128; wyrok SN z dnia 25 maja 2011 r., II CSK 537/10, LEX 846563; wyrok SN z dnia 15 marca 2012 r., I CSK 314/11, LEX nr 1164718; postanowienie SN z dnia 22 maja 2013 r., II CSK 695/12, niepubl.; wyroki Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 23 września 2005 r., I ACa 554/05, Pal. 9-10/2006 i z 14 grudnia 2007 r., I ACa 1137/07, LEX nr 466366; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 12 lipca 2012 r., I ACa 481/12, niepubl.). Katalog dóbr osobistych zawarty w art. 23 k.c. ma charakter otwarty, a zatem na jego podstawie można wykazywać istnienie różnego rodzaju dóbr osobistych. W każdym przypadku dobrem osobistym będą natomiast wartości niematerialne związane istotą ludzką, które są uznane za doniosłe i zasługujące na ochronę, co Sąd prawidłowo wywiódł. Do takich wartości w świetle dorobku orzecznictwa należy również zaliczyć prawo do życia w pełnej rodzinie oraz więzi łączące członków rodziny, które przysługują im osobiście. W przypadku śmierci osoby bliskiej wywołanej zachowaniem bezpośredniego sprawcy szkody, niewątpliwie dochodzi do naruszenia tak ujmowanych dóbr osobistych po stronie żyjących członków rodziny. Wynikająca stąd krzywda nie zawsze musi być ujmowana w kategoriach medycznych, a jej stwierdzenie – poza wykazaniem istnienia i naruszenia dobra osobistego – wymaga oceny całokształtu okoliczności i charakteru relacji łączących uprawnionych z osobą zmarłą (por. na gruncie art. 446 § 4 k.c. – wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 5 lutego 2013 r., I ACa 1137/12, LEX nr 1286561).

Dalej należy rozważyć zarzut naruszenia przepisu art. 481 (a ściślej art. 481 § 1) k.c., którego Sąd I instancji, zdaniem apelującego, miał się dopuścić poprzez ustalenie, że terminem wymagalności świadczenia z tytułu odsetek ustawowych jest dzień 17 marca 2012 roku, podczas gdy winien być to dzień po dniu wydania wyroku w sprawie. Zarzut ten jest całkowicie nieuzasadniony. W świetle art. 455 k.c. roszczenie o zadośćuczynienie, jako roszczenie pieniężne – w przypadku braku oznaczenia terminu spełnienia świadczenia – staje się wymagalne z chwilą wezwania do zapłaty. Stąd też odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia należnego uprawnionemu należą się już od tej chwili, czemu nie stoi na przeszkodzie to, że wysokość świadczenia jest ostatecznie kształtowana przez sąd. Przewidziana w art. 445 § 1 i art. 448 k.c. możliwość przyznania przez sąd odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za krzywdę nie zakłada bowiem dowolności ocen sądu, a jest jedynie konsekwencją niewymiernego w pełni charakteru okoliczności, decydujących o doznaniu krzywdy i jej rozmiarze. Mimo więc pewnej swobody sądu przy orzekaniu o zadośćuczynieniu, wyrok zasądający zadośćuczynienie nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaratywny. Wymagalność roszczenia o zadośćuczynienie za krzywdę, a tym samym i początkowy termin naliczania odsetek za opóźnienie w zapłacie należnego zadośćuczynienia, może się natomiast różnie kształtować w zależności od okoliczności sprawy. Terminem, od którego należą się odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia za krzywdę, może być więc, w zależności od okoliczności sprawy, zarówno dzień poprzedzający wyrokowanie o zadośćuczynieniu, jak i dzień tego wyrokowania (por. wyrok SN z dnia 18 lutego 2011 r., I CSK 243/10, LEX nr 848109; por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14 lutego 2013 r., I ACa 1092/12, LEX nr 1280446). Powód zgłosił swe roszczenia w ramach postępowania likwidacyjnego. Art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124 z 2003 r. poz. 1152 ze zm.) stanowi, że zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni, licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. Pozwany nie wykazał żadnych szczególnych okoliczności, uzasadniających ustalenie biegu początkowego odsetek po dniu wyrokowania, zaś nie spełniając dobrowolnie świadczenia i wdając się w spór sądowy ponosił ryzyko przegrania procesu oraz popadnięcia w opóźnienie już od dnia następnego po dokonaniu odmowy spełnienia świadczenia na rzecz powoda.

Kolejne zarzuty, zawarte w apelacjach obu stron, obejmują wysokość zadośćuczynienia, które przez stronę powodową zostało uznane za rażąco zaniżone, a przez stronę pozwaną za rażąco wygórowane. Strona pozwana sformułowała

w związku z tym także zarzut obrazy art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie przez Sąd oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego w sposób dowolny oraz poprzez dokonanie ustaleń sprzecznych z treścią zebranego materiału dowodowego i określenie zasadności oraz wysokości zadośćuczynienia z pominięciem sytuacji osobistej powoda, relacji ze zmarłą i wpływu zdarzenia na stan psychofizyczny powoda.

Okoliczności faktyczne ustalone przez Sąd I instancji w w/w zakresie zasługują na pełną aprobatę, zostały ocenione w sposób odpowiadający regułom art. 233 § 1 k.p.c., a żadne szczegółowe zarzuty nie zostały w apelacji wywiedzione. Sąd I instancji uwzględnił okoliczności powoływane przez apelującego, mianowicie to, że powód po śmierci córki nie leczył się psychiatrycznie, neurologicznie i nie wymagał leczenia farmakologicznego. Wynika to wprost z uzasadnienia wyroku, w którym Sąd I instancji odwołał się do wniosków opinii biegłego psychologa, zeznań świadka A. K. (3) oraz zeznań samego powoda. W związku z tym ani ustalenia nie zostały dokonane sprzecznie z treścią materiału dowodowego, ani ich ocena nie była dowodna.

Jeśli chodzi o zarzuty obu apelacji, dotyczące naruszenia prawa materialnego w związku z wysokością zadośćuczynienia (art. 24 § 1 w zw. z art. 448 k.c.) Sąd Apelacyjny uznał je za niezasadne. Celem zadośćuczynienia jest tu kompensacja krzywdy powoda, wywołana naruszeniem dobra osobistego poprzez zerwanie szczególnych więzi rodzinnych, łączących go z córką. Zdarzenie to wywołało określone perturbacje w życiu powoda, które poprzez zadośćuczynienie winny być złagodzone. Zadośćuczynienie ma pomóc powodowi w dostosowaniu się do zmienionej sytuacji życiowej.

Sąd I instancji uwzględnił wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, podkreślił, że na skutek śmierci córki powoda zerwaniu uległa więź łącząca rodzinę - do chwili śmierci A. K. (2) rodzina funkcjonowała prawidłowo, darzyła się wzajemnym szacunkiem i zaufaniem. Śmierć A. spowodowała ból, cierpienie, poczucie krzywdy, osamotnienia, opuszczenia i złości u powoda. Powód był z nią szczególnie związany, bo od rozwodu z żoną wychowywał oboje dzieci. Do połowy października 2003 roku powód nie pracował, nie był w stanie przebywać między ludźmi, rozpadły się jego kontakty towarzyskie, a nasiliły się choroby somatyczne. Dodatkowo można wskazać, że wskutek wypadku doszło do gwałtownego, niespodziewanego zerwania więzi rodzinnej. Utrata członka rodziny dotknęła osoby młodej, w pełni sił, mającej plany założenia własnej rodziny. Oceniając sprawę wg kryteriów obiektywnych można z całą stanowczością stwierdzić, że utrata dziecka przez rodziców jest jedną z najbardziej dotkliwych - z uwagi na rodzaj i siłę więzów. I nie ma tu znaczenia, że powód ma jeszcze kilkoro innych dzieci. Tylko w niewielkim stopniu jest to w stanie złagodzić ogrom doznanej krzywdy. Ogrom krzywdy łagodzi natomiast upływający czas, co także znalazło wyraz w wysokości zasądzonej kwoty.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny uznał, że zasądzone na rzecz powoda zadośćuczynienie odpowiada co do zasady rozmiarowi doznanej krzywdy, a wobec tego zarzuty obu apelacji nie mogły odnieść skutku, a co za tym idzie oddaleniu podlegała apelacja powoda.

Na koniec rozważenia wymagają zarzuty strony pozwanej naruszenia przez Sąd Okręgowy prawa procesowego i materialnego, związane z podnoszonym w toku procesu (w odpowiedzi na pozew i w postępowaniu apelacyjnym) przyczynieniem A. K. (2) do powstania szkody.

Apelujący zasadnie wskazuje na naruszenie przez Sąd I instancji art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie przyczyn, dla których Sąd nie uwzględnił zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przyczynienia oraz naruszenie prawa materialnego - przepisu art. 362 k.c. poprzez jego niezastosowanie.

Obowiązek naprawienia szkody przez pozwanego ulega w niniejszej sprawie zmniejszeniu z uwagi na przyczynienie się bezpośrednio poszkodowanej do jej powstania. Zgodnie z art. 362 k.c., jeżeli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza do stopnia winy obu stron. Zachowanie się poszkodowanego winno nie tylko pozostawać w adekwatnym związku przyczynowym z nastąpieniem szkody, ale także przedstawiać się przynajmniej jako obiektywnie nieprawidłowe, sprzeczne z obowiązującymi w danej dziedzinie życia regułami postępowania lub zasadami współżycia społecznego. Odwołanie się do zawinięcia jest natomiast tylko jednym z kryteriów oceny przyczynienia, które może

zostać stwierdzone także w przypadku braku winy po stronie poszkodowanego. Przepis art. 362 k.c. nie eliminuje obowiązku naprawienia szkody, ale jego zastosowanie może doprowadzić do jego zredukowania.

W okolicznościach niniejszej sprawy strona pozwana w odpowiedzi na pozew wskazała, że A. K. (2) przyczyniła się w znacznym stopniu do powstania szkody, bowiem wiedząc, że kierowca znajduje się w stanie nietrzeźwości, zdecydowała się na jazdę z nim. Powołała się na akta Prokuratury Rejonowej w Piotrkowie Trybunalskim Ds. 4074/03, wniosła o ich zażądanie i przeprowadzenie dowodu z dokumentów w nich zawartych na okoliczności ustalenia przebiegu wypadku i stopnia przyczynienia A. K. (2) do powstania szkody. Sąd zwrócił się o nadesłanie żądanych akt (k-33) i uzyskał informację, że zostały załączone do akt I C 696/12. Akta te zostały udostępnione i Sąd, nie wzywając pełnomocnika strony pozwanej do sprecyzowania o jakie dowody z dokumentów z akt postępowania karnego chodzi w jego wniosku, polecił zwrócić akta nie czyniąc także żadnych kserokopii z własnej inicjatywy. (k-66 akt). Ostatecznie nie wziął pod uwagę przyczynienia A. K. (2) do powstania szkody i nie wyjaśnił motywów swej decyzji.

Tymczasem strona pozwana, na etapie postępowania apelacyjnego zdołała wykazać (co podnosiła też w odpowiedzi na pozew) za pomocą opinii z sądowno-lekarskiej sekcji włók R. W. oraz protokołu oględzin telefonu komórkowego M. K., że kierowca pojazdu, którym jechała córka powoda był nietrzeźwy. (w organizmie kierowcy pojazdu badaniem metodą chromatografii gazowej oznaczono we krwi 1,7 promille, a w moczu 1,9 promille alkoholu etylowego, natomiast metodą enzymatyczną (ADH) oznaczono we krwi 1,6 promille, w moczu 2,0 promille alkoholu). Nadto z zeznań świadka A. K. (3) wynika, że A. K. (2) pojechała razem z koleżankami na dyskotekę do M., nie podobało im się tam i chciały pojechać do P.. Dziewczyny nie znały bliżej kierowcy. W trakcie jazdy koleżanka A. K. (2) napisała sms do kolegi, z którego wynikało, że kierowca jest pijany, pobity, jedzie po kolegów, bo miał z kimś sprzeczkę na dyskotecę, jedzie 120 km/h, jest zdenerwowany.

Taka zawartość alkoholu we krwi, jak u R. W., wg tabeli PARPA daje następujące objawy: zaburzenia równowagi i sprawności, a także koordynacji ruchowej, spadek sprawności intelektualnej, wyraźną drażliwość i agresję. Są to objawy możliwe do rozpoznania na pierwszy rzut oka, nawet przy jedynie powierzchownym kontakcie. Jest więc nieprawdopodobnym, by A. K. (2) i jej koleżanki nie zorientowały się w stanie kierowcy samochodu, którym zamierzały szybko dostać się do P.. Była to rażąca lekkomyślność kosztująca je wszystkie życie. Zachowały się tym bardziej lekkomyślnie, że wcześniej tego kierowcy nie znały bliżej. Był pobity i zdenerwowany. Treść smsa wskazuje, że podczas jazdy nie miały już żadnych wątpliwości co do stanu trzeźwości kierowcy. Najprawdopodobniej nie podjęły żadnej akcji umożliwiającej opuszczenie pojazdu. Jeśli strona powodowa próbowała wykazać, że A. K. (2) nie wiedziała, że R. W. był nietrzeźwy winna wykazać inicjatywę dowodową w tym zakresie, czego jednak nie uczyniła.

Ostatecznie więc Sąd Apelacyjny przyjął, że A. K. (2) należy przypisać przyczynienie do powstania szkody, wynikające z faktu, że zdecydowała się na wspólną jazdę z nietrzeźwym kierowcą. W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego tego rodzaju zachowanie się poszkodowanego traktowane jest jako przyczynienie się do powstania szkody w stopniu znacznym (np. wyroki Sądu Najwyższego: z 2 grudnia 1985 r., IV CR 412/85, LEX nr 5221; z 6 czerwca 1997 r., II CKN 213/97, OSNC 1/1998, poz. 5; z 20 listopada 2003 r., III CKN 606/00, LEX nr 550935). Sąd Apelacyjny przyjął przyczynienie na poziomie 25 %, a to skutkowało obniżeniem zasądzonego zadośćuczynienia do kwoty 45.000 złotych i oddaleniem powództwa w pozostałej części. Zakres przyczynienia przyjęty przez Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim w innej sprawie, dotyczącej tego samego zdarzenia (I C 1239/12) nie miał dla Sądu Apelacyjnego żadnego znaczenia.

Powyższe rozstrzygnięcie spowodowało także konieczność zmiany rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Powód wygrał proces w 37,50 %. Wobec tego podlegająca ściąganiu na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz. U. z 2010 Nr 90, poz. 594 ze zm.) w zw. z art. 100 k.p.c. kwota 3000 złotych z tytułu nieuiszczonej opłaty podlega obniżeniu do kwoty 2.250 złotych

Na pokryte przez strony koszty procesu złożyły się: wynagrodzenie dla pełnomocników obu stron w kwocie 7200 złotych oraz wydatki strony pozwanej w kwocie 349 złotych. Oznacza to, że przy rozliczeniu kosztów na podstawie art. 100 k.p.c. powód winien pokryć je do kwoty 4.718,12 złotych, a pokrył do kwoty 3600 złotych. Wynagrodzenie

pełnomocników stron zostało ustalone zgodnie § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. 2013 r. poz. 490). Ostatecznie więc na rzecz strony pozwanej Sąd Apelacyjny zasądził 1.118,12 złotych z tytułu kosztów procesu, zmieniając rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.- w zakresie apelacji powoda oraz 100 k.p.c. - w zakresie apelacji strony pozwanej. Powód winien na skutek przegrania własnej apelacji ponieść koszty zastępstwa procesowego strony przeciwnej w kwocie 2700 złotych . Natomiast wobec wygrania przez stronę pozwaną własnej apelacji jedynie w 25 % na rzecz powoda przypada 600 złotych (3000 złotych opłata, 5400 złotych wynagrodzenie obu pełnomocników= $8400 \times 25\% = 2100$ zł). W ostatecznym rozrachunku powód winien zapłacić stronie pozwanej kwotę 2100 złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego. Wynagrodzenie pełnomocników w postępowaniu apelacyjnym zostało ustalone zgodnie z § 6 pkt.6 w zw. z § 12 ust.1 pkt.2 powołanego wyżej rozporządzenia.